

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Kortpolitik – storpolitikens kartografiske realitet

Jeppe Strandsbjerg (2010) "Territory, Globalization and International Relations"

Larsen, Henrik Gutzon

Published in:
Politik

Publication date:
2011

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Larsen, H. G. (2011). Kortpolitik – storpolitikens kartografiske realitet: Jeppe Strandsbjerg (2010) "Territory, Globalization and International Relations". *Politik*, 14(1), 66-67.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Kortpolitik – storpolitikens kartografiske realitet

Jeppe Strandsbjerg, 2010

Territory, Globalization and International Relations: The Cartographic Reality of Space

Palgrave Macmillan, Basingstoke

183 sider, 6 illustrationer, £50.00 (hardback)

Samfundslivet er geografisk funderet – det har en rumlig dimension. Udsagnet er umiddelbart så selvindlysende, at geografi ofte tages for givet. Det gælder dog ikke for den såkaldte „rumlige drejning“, der efterhånden har slået rod i samfundsvidenskaberne. Dette uhomogene projekt udspringer af en række fag og har mange afskygninger, men det er fælles om at fremhæve rum – geografi i en mere eller mindre konkret form – som et aktivt element i samfundslivet. Med *Territory, Globalization and International Relations* bidrager Jeppe Strandsbjerg til en „rumlig drejning“ af International Politik. Det er vigtigt, for selv om det jævnlige påpeges, at International Politik gennem fagets traditionelle fokus på den territoriale stat er særdeles geografisk, bliver spørgsmålet sjældent undersøgt og problematiseret. Med John Agnews ord, der vinder genklang hos Strandsbjerg, er International Politik overvejende fanget i den „territoriale fælde“.

Strandsbjergs vej ud af den territoriale fælde er ikke at afskrive den territoriale stat, men derimod at tage det territoriale alvorligt. Bogen bidrager således til den fornyede bevågenhed for territorialitet, som synes at have afløst interessen for grænser i mange nyere geografisk-orienterede politiske studier. Strandsbjerg tager udgangspunkt i en kritik af den omfattende samfundsvidenskabelige litteratur, der på forskellig vis modstiller den territoriale stat og det globale – ofte med argumenter om skelsættende ændringer. Strandsbjerg stiller med andre ord spørgsmål ved en udbredt tendens til at tvedele både geografi (det territoriale kontra det globale) og historie (middelalder/moderne og moderne/postmoderne). Samtidig argumenterer han for, at dette problem i høj grad skyldes en manglende historisering af det geografiske rum, hvilket medfører en problematisk subjekt/objekt modsætning i rumforståelsen. Strandsbjerg er således tydelig – men ikke ukritisk – inspireret af poststrukturalistisk tænkning. Det kommer også til udtryk i hans måske lidt overraskende analytiske fokus: renæssancens kartografi. Det centrale argument er her, at idéen om et globalt geometrisk rum, der tog form i og omkring renæssancen, var en central forudsætning for dannelsen af territoriale stater. Det globale og det territoriale er således ikke modsætninger, men er funderet i den samme rumlige virkelighed – vi lever ifølge

Strandsbjerg i en „kartografisk realitet“. Det betyder også, at et epokegørende brud forudsætter en ændring af vores rumopfattelse, som svarer til det grundlæggende skift, der blev indvarslet af renæssancens „videnskabelige kartografi“. Strandsbjerg tilkender også det kartografiske rum et betydeligt mål af (analytisk) „autonomi“ fra samfundsmæssige processer som kapitalismen eller det moderne statssystem.

Strandsbjerg udtrykker denne på en gang enkle og komplicerede opfattelse i fem kapitler, hvortil kommer en fyldig introduktion og konklusion. Introduktionen (Kapitel 1) opridser bogens argument og fremgangsmåde. Det er nyttigt, for der er pirrende antydninger undervejs, men vi skal frem til bogens afsluttende kapitler, før Strandsbjerg for alvor udfolder sin argumentation – og dulmer de betænkeligheder, man får ved at læse de indsigtfulde, men også meget teoretiske indledende kapitler. Målgruppen er umiddelbart forskere og ældre studerende i International Politik, men Strandsbjerg trækker gennem hele bogen på andre fagområder, særlig (historisk) sociologi, (politisk) geografi og (kritisk) kartografihistorie, men også Bruno Latours videnskabssociologi.

Kapitel 2 („The State of Territory“) identificerer bogens problemfelt gennem en kritisk læsning af både den nyeste og ældre litteratur om stater geografi og globale rumlige forandringer. Det fører ham frem til den allerede skitserede kritik: At litteraturen generelt er kendetegnet ved problematiske sondringer i forhold til det geografiske (territorium/netværk), det historiske (moderne/postmoderne) og det erkendelsesmæssige (subjekt/objekt). På den baggrund opstiller Strandsbjerg i Kapitel 3 („Reclaiming a Spatial Reality“) en alternativ analyseramme. I første omgang er det dog især det brydsomme subjekt/objekt-spørgsmål, som Strandsbjerg kaster sig over. Udfordringen er her, at analysen skal undgå den geografiske determinisme, der særlig kendetegner klassisk geopolitik, og samtidig fastholde en relativ analytisk autonomi for det rumlige. Det sidste er noget, som Strandsbjerg mener, at poststrukturalister – men også mere materialistiske anlagte forskere – ikke helt formår. Strandsbjerg finder en løsning hos Latour, der i modsætning til (andre) poststrukturalister fastholder en forestilling om en realitet,

men som hverken tolker denne realitet som udelukkende materiel eller social. En specifik realitet, som den rumopfattelse der blev dannet gennem renæssancens videnskabelige kartografi, bliver i stedet opfattet som grundlagt af specifikke netværk af både menneskelige og ikke-menneskelige aktører. I dette perspektiv kan kort – og måske også „rum“ – tillægges en egen påvirkningskraft. Muligvis på grund af den måde, som Strandsbjerg formulerer sig på, har jeg nogle betænkeligheder ved denne del af argumentationen (se nedenfor). Men for Strandsbjerg fører tilgangen frem til et fokus på kort og kartografi.

Det kartografiske fundament for den moderne opfattelse af såvel det territoriale som det globale er omdrejningspunktet for de sidste tre kapitler. Uden at forklejne de indledende kapitler, er det efter min mening den mest spændende del af bogen. Strandsbjerg lægger fundamentet i Kapitel 4 („The Cartographic Foundation of Territory“), der indsnævrer det analytiske fokus og diskuterer den kritiske tilgang til kartografisk historie. Med inspiration fra kritiske kartografer som Brian Harley, der selv er inspireret af især Michel Foucault, lægger Strandsbjerg vægt på to former for kartografisk magt: den „epistemiske magt“, som retter vores opmærksomhed på de grundlæggende erkendelsesmæssige principper, der gør det muligt at producere og forstå kort; og „forfatterskabets magt“, der flytter analysen til de mere specifikke indvirkningskræfter i kortfremstillingen – hvem gør hvad, under hvis styring, og så fremdeles. Strandsbjerg illustrerer dette gennem en interessant analyse af overgangen fra middelalderens kartografi, der typisk tegnede eller beskrev verden ud fra religiøse forestillinger eller praktiske forhold, til renæssancens geometriske kartografi. Denne overgang medførte en abstraktion af rummet fra konkrete sammenhænge. Argumentationen videreføres i Kapitel 5 („The Cartographic Formation of a Global Space“), som med vægt på de spansk-portugisiske kolonikonflikter viser hvordan den geometriske kartografi muliggjorde en ny og global rumlig realitet som grundlaget for mellemstatslig politik. Endelig præsenterer Strandsbjerg i Kapitel 6 („The Cartographic Formation of Denmark“) en medrivende analyse af politikens territorialisering i renæssancens Danmark. Analysen bør også fænge hos det internationale publikum, for den danske udvikling kan givet ses som et arketyrisk eksempel på de sammenhænge mellem geografi, kartografi og politik, der tog form i renæssancen. Strandsbjerg konkluderer, at den tiltagende territorialisering af statens magt, som blev udmøntet i enevælden og det „westfalske system“, ikke skal ses som en modsætning til det globale rum. Staternes territorialitet og bevidstheden om et globalt geometrisk rum udspringer tværtimod af den samme kartografiske realitet. I den forstand giver det ikke mening at tale om en senmo-

derne eller postmoderne periode, der indvarsler en radikal rumlig ændring. Ifølge Strandsbjerg lever vi fortsat i den geometriske kartografi, og denne rumlige realitet er i høj grad stadig grundlaget for mellemstatslig politik.

Med en bog, der favner så bredt i det intellektuelle landskab og finder mangler i store dele af den eksisterende litteratur, lægger Strandsbjerg – billedligt talt – bagdelen op i klaskenhøjde. Jeg har naturligvis også mine mere eller mindre idiosynkratiske indvendinger. Et muligt kritikpunkt knytter sig til Strandsbjergs argument om rummets „autonomi“ fra samfundsmæssige processer. Jeg kan uden problemer følge, at den geometriske kartografi producerer en tilsyneladende universel rumlig realitet. Men hverken kort, kartografi eller det geografiske rum kan i mit perspektiv løsrives fra samfundsmæssige processer. Det betyder imidlertid ikke, at rummet blot er et produkt af kapitalismen, politiske systemer eller noget tredje. Socio-rumlige tænkere som David Harvey og Edward Soja understreger netop, at samfundslivet er både socialt, geografisk og historisk. Men hverken det sociale, det rumlige eller det tidslige har forrang – elementerne danner en „treenig dialektik“, som Soja formulerer det i *Seeking Spatial Justice* (2010). Jeg har på fornemmelsen, at Strandsbjerg egentlig ikke er uenig. Men i værste fald åbner tankegangen om rummets autonomi en kattedør for en avanceret form for geografisk determinisme. Den kritik, Strandsbjerg uvægerlig udsætter sig for fra forskellig hold, opvejes dog til fulde af bogens ambitiøse tilsnit. Og de centrale argumenter er vigtige og vægtige, både i sig selv og som grundlag for videre debat.

Strandsbjerg har skrevet en tankevækkende bog, der med vid og bid anlægger et forfriskende tværfagligt perspektiv. International Politik fylder en del, men bogen trækker i høj grad sin substans fra andre fagområder. Denne intellektuelle spændstighed er en stor styrke, der bør sikre bogen et bredt publikum. Som Strandsbjerg selv vedgår, gør det imidlertid bogen ganske teori-tung. Det vil måske afskrække nogle læsere. Bogens sigte og form vil nok heller ikke bekomme mere traditionelle udøvere af International Politik. For Strandsbjergs ærinde er ikke at forklare politik i en verden, hvor „globaliseringen“ tilsyneladende udfordrer den territoriale stat. Han graver hellere en del spadestik dybere og giver dermed et vigtigt bidrag til at forstå disse fænomener som grundlæggende funderet i den samme opfattelse af det geografiske rum. Det er en nødvendig diskussion, hvis vi skal undgå at falde i territoriale såvel som globale „fælder“.

Henrik Gutzon Larsen,

Lektor, Institut for Planlægning, Aalborg Universitet.